

Skönhet för alla – Ellen Key flyttar in på Strand

Berättelse

Söndagen den 11 december 1910 fyllde Ellen Key 61 år. På sin födelsedag gjorde hon något som hon hade drömt om i många år: hon flyttade in i sitt eget hus, ett hus som hon kallade Strand. Det låg på sydsidan av berget Omberg, alldeles intill sjön Vättern i Östergötland. Eftersom huset ännu inte var helt färdigt, fick hon flytta in mitt i den kalla vintern, men hon ville inte vänta längre.

Strand var ett långt, lågt och vitt hus med ett högt tak, omgivet av stora träd och med vidsträckt utsikt över Vättern. Ritningarna hade gjorts av arkitekten Yngve Rasmussen, som var gift med Ellens syster Hedda och alltså hennes svåger. Trots att en utbildad arkitekt hade ritat huset, var det Ellen själv som gav huset dess själ. Hon valde färgerna, möblerna och hur ljuset skulle släppas in genom fönstren.

Elva år tidigare hade Ellen gett ut boken *Skönhet för alla*. I den hävdade hon att man inte behöver vara rik för att leva vackert. Det viktiga var ljus, luft och enkla, klara färger, snarare än dyra och tunga saker. Nu kunde hon förverkliga sina idéer i sitt eget hem. Hon ställde in möbler som hon hade ärvt från sin barndom, och hon kombinerade färger på det sätt hon trodde på, till exempel gult mot blått. Resultatet skulle vara ljust och levande, inte mörkt och tungt som många hem var på den tiden.

Men Strand var inte bara ett hem för Ellen själv. Redan när hon flyttade in bar hon på en större plan. Hon ville att huset, efter hennes död, skulle bli ett vilohem för kvinnor som arbetade hårt i fabriker, sömnadsverkstäder och hushåll. De skulle få komma till Strand, andas den friska luften, vila och se ut över sjön. Det var samma tanke som i hennes böcker: det vackra och det goda i livet skulle inte vara reserverat för de få, utan delas av många.

Den första kvällen kunde Ellen se ut genom fönstret mot den mörka sjön, medan berget reste sig bakom huset. Hon hade hittat sin plats på jorden. Här bodde hon, tog emot gäster och skrev fram till sin död 1926. Några år därefter blev hennes dröm verklighet, och Strand öppnade som vilohem för arbetande kvinnor. Huset finns kvar än i dag och tar fortfarande emot kvinnor som behöver ro.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en svåger	systemens man
en arkitekt	en person som ritat hus
en ritning	en plan eller teckning över ett hus
en själ	här: det innersta, det viktigaste i något
att hävda	att bestämt säga att något är sant
att förverkliga	att göra så att något verkligen sker

ORD	FÖRKLARING
att ärva	att få något efter en person som dött
en sömnadsverkstad	en plats där man syr kläder
ett hushåll	ett hem och arbetet med att sköta det
reserverad	sparad bara för vissa
ro	lugn och stillhet
ett vilohem	ett ställe där man får komma och vila

Läsförståelsefrågor

1. Vad var speciellt med dagen då Ellen flyttade in på Strand?
 1. Det var midsommar.
 2. Det var hennes 61-årsdag.
 3. Det var hennes första dag som lärare.
2. Varför flyttade hon in mitt i vintern, fast huset inte var färdigt?
 1. Hon ville inte vänta längre.
 2. Hon var tvungen att lämna Stockholm.
 3. Det var billigare på vintern.
3. Vilken relation hade arkitekten Yngve Rasmussen till Ellen?
 1. Han var hennes son.
 2. Han var hennes svåger, gift med systemen Hedda.
 3. Han var en okänd arkitekt från utlandet.
4. Vad var huvudtanken i boken *Skönhet för alla*?
 1. Att bara rika kan ha vackra hem.
 2. Att man kan leva vackert med ljus, luft och enkla färger.
 3. Att hem ska vara mörka och tunga.
5. Vad var Ellens större plan med huset?
 1. Att sälja det dyrt.
 2. Att det skulle bli ett vilohem för arbetande kvinnor.
 3. Att göra om det till en skola.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Huset var helt färdigt när Ellen flyttade in.
 2. Ellen bestämde själv färgerna och möblerna.
 3. Ellen byggde huset åt sin syster Hedda.
 4. Strand finns kvar än i dag.
7. Hur visar huset Strand att Ellen levde efter sina egna idéer? (Öppen fråga)
8. Varför kan man säga att Ellens dröm om huset hängde ihop med tankarna i hennes böcker? (inferens)
9. Varför tror du att Ellen valde att ge huset till just kvinnor som arbetade hårt, och inte till sig själv eller sin familj? (inferens)

Facit

1. Det var hennes 61-årsdag.
1. Hon ville inte vänta längre.
1. Han var hennes svåger, gift med systemen Hedda.
1. Att man kan leva vackert med ljus, luft och enkla färger.
1. Att det skulle bli ett vilohem för arbetande kvinnor.
1. nej (huset var inte helt färdigt) b) ja c) det står inte i texten d) ja
- Exempel på svar: Hon hade skrivit boken *Skönhet för alla* om att alla kan leva vackert med ljus, luft och enkla färger. På Strand gjorde hon precis det: hon valde själv ljus och färger och visade idén i praktiken.
- Exempel på svar: I sina böcker skrev hon att det goda och vackra ska delas av många, inte bara av de rika. Att hon ville ge huset till arbetande kvinnor var samma tanke omsatt i handling.
- Exempel på svar: Hon tyckte att de som slet hårt och hade minst också förtjänade skönhet och vila. Att ge bort huset var ett sätt att leva som hon lärde, och att låta fler dela det hon själv älskade.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten skildrar ett konkret livsögonblick – inflyttningen på Strand på Ellen Keys 61-årsdag – och kopplar ihop hennes hem med hennes idéer om “skönhet för alla” och solidaritet med arbetande kvinnor. Den kompletterar porträtten, som bara nämner Strand kort. Tema: skönhet, hem och rättvisa. Grammatik: berättelsen är i preteritum (flyttade, var, valde, ville) – lämplig för att öva dåtid och bisatser med eftersom/trots att. Be gärna deltagarna jämföra med en plats som betytt mycket i deras eget liv.

Diskussionsfrågor

- Ellen menade att skönhet i hemmet inte bara är för rika. Håller du med? Hur kan man göra ett hem fint utan att lägga mycket pengar?
- Ellen levde själv efter de idéer hon skrev om. Hur viktigt är det att en människa gör som hon säger?
- Hon ville dela sitt finaste med andra. Vad tänker du om att ge bort något man älskar?
- **Skriv (4 meningar):** Beskriv en plats som betytt mycket för dig. Vad gjorde den speciell, och hur kändes det att vara där?

Källor och faktagranskning

- Ellen Key, svenska Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Ellen_Key
- Ellen Key, Nationalencyklopedin: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/ellen-key>

- Ellen K S Key, Svenskt biografiskt lexikon: <https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=11453>
- Om Ellen Key, Ellen Keys Strand: <https://ellenkey.se/omellenkey/>
- Ellen Key, Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Ellen-Key>

Fakta granskad i juni 2026. Ellen Key föddes 11 december 1849 i trakten av Sundsholm (Gladhammars socken nära Västervik) och dog 25 april 1926 på sitt hem Strand vid Omberg. Hennes mest kända verk är Barnets århundrade (1900), som översattes till många språk. Hon arbetade som lärare i Stockholm, bland annat vid Anna Whitlocks skola, och föreläste vid Arbetareinstitutet. Hon var difference-feminist och tidig förespråkare för kvinnlig rösträtt. Osäkerhet: dödsdatumet anges på enstaka håll som 26 april, men de flesta tillförlitliga källor (svenska Wikipedia, NE, Britannica) anger 25 april 1926. Exakt födelseort anges ibland som Sundsholm (familjens gård) och ibland som Gladhammars socken; gården låg i den socknen.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.